

FRISS HÚS 9.0

A Zuniverzum fágul?

SCHREIBER ANDRÁS

A KILENCEDIK FRISS HÚS RÖVIDFILMES FESZTIVÁL MAGYAR VERSENYMEZŐNYÉNEK TÖBB ALKOTÁSA IS A KARANTÉNÁLLAPOTOKKAL FOGLALKOZIK.

Fél év után, újra: szabad a mozi. Hogy a (kis)film mennyire szabad – gondolatban, szóban, cselekedetben –, arról lassan egy évtizede a Friss Hús Budapest Nemzetközi Rövidfilmfesztiválon lehet meggyőződni. Ha az idej, sorban a kilencedik mustra magyar programjának animációs alkotásait vesszük, akkor a rövidfilm szabadságának záloga a bátor kísérletezés – formával és tartalommal egyaránt. Ulrich Gábor *Dűne* című háromperces példái például rögvést a Friss Hús – és több más nemzetközi fesztivál – kiemelkedő animált alkotása: egyetlen, statikus beállításban, fekete alapon örvénylenek a fehér fűszálak, a szél rendezi a tájat, miközben a hangkulissza feszültségteli, élesen is elmosódó zöreijeiben egy bűntény sejlik fel. Delejező, a valóság és a képzelet határán egyensúlyozó, lázálomszerű „atmoszférafilmmel” ez – absztrakciója pedig teljesen egyedi: azzal, hogy a „történet” a rendkívül stilizált látvány mögött, a zörejekben bontakozik ki, bátran megy szembe a képközpontú elvárásokkal (Ulrich Gábor, a kép és hang viszonyát újraértelmező animációs suspenséről Varga Zoltán írt nagyszerű tanulmányt a Filmvilág 2020. decemberi számába).

A minimalista technika és a kép-hang összjáték másik darabja, a *Dűne* vidámabb ellenpontja M. Tóth Géza 12 perces gyufaanimációja, a *Matches*. A rövidfilm ötletét egy 7 éves kislíval készített interjú adta – a film narratíváját az ő álmai, felnőttről és a világról alkotott elképzelései adják, ezeket illusztrálják a „meg-elevenedő” gyufaszálak. Valóság, fikció, komoly társadalmi kérdések, gyermeki kreativitás és életfilozófia – M. Tóth filmjében végeredményben az egyéniség és az uniformizálás kerül összetűzésbe. Szakály Réka Anna (nyomokban a nolani *Eredet*-et idéző) posztapokaliptikus ten-

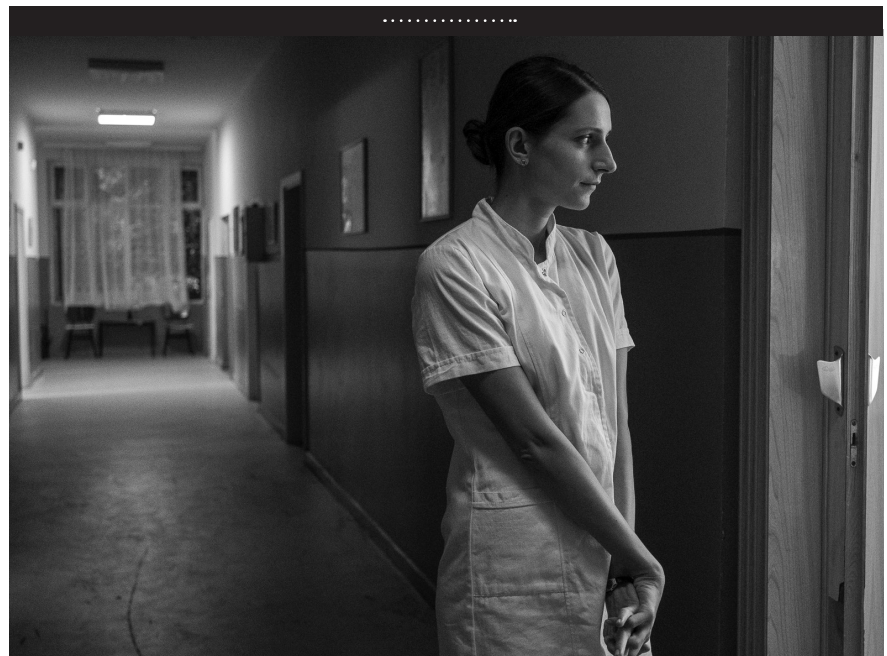
gerparti animációjában, a *Reduction*-ben pedig a vágyak és a valóság: két lány próbál átjutni az élhetőbbnek vélt túlpartra, de egyiküket megkörnyékezi egy ismeretlen lény, aki ábrándképeivel uralma alá hajtja a lányt, a valós emberi kapcsolat romlásával együtt pedig a túlpart ígérete is darabjaira hullik. Elszigetelődés, omladozó világ, elvágyódás és elhagyatottság – a *Reduction* olyan kapcsolati (zárt közösségi) témákat jár körbe, szociálpszichológiai alaposággal, amelyek az elmúlt egy év tükrében óhatatlanul a koronavírus-világjárvány szeparációs traumáját idézik.

Eleve: az idej Friss Hús versenyprogramjában önálló szekciót kaptak a karanténfilmek (ezek között szerepelt a *Reduction* is). Féltucatnyi alkotás, amelyből három direkt módon a koronavírussal is foglalkozik (*Ami-*

kor a Hold a Kos jegyében jár, *Quarantine Set* és a *Zuniverzum*), a válogatás másik fele (a *Reduction* mellett a *D-vitamin lakoma* és az *Avant*) tágabb aspektusban tekint a „karantémára”. De túlzás lenne azt állítani, hogy a karantén vagy a járvány témája maga is karanténba került volna: az olyan, más szekcióban helyet foglaló kisfilmek, mint például a Csáki László rendezte, Petri György azonos című, az orrfújás viszontagságait megéneklő versét vegyes technikával illusztráló *Bagatelle* akarva-akaratlanul, de COVID-félelmeinkkel is rezonálnak. Vagy ott van – immár élőszereplős alkotást kiemelve – a „Felnövésdi” szekció ötletes, harmadik típusú találkozások riportfilmje, a Rudolf Olivér rendezte *Az X-Kryptonit projekt*, ennek (talán magányos) kamaszlány hősnője egy téziszszűrő segítségével teremt kapcsolatot minden idők leghíresebb képregény-szuperhősével, hogy aztán az általa kapott recept alapján megalakítsa azt a mágikus követ, amelynek segítségével csatlakozhat példaképéhez, maga mögött hagyva a szürke valóságot. Színtiszta eszképzizmus – 2021-ben az univerzum illetően felfedezésének már nem csupán a kamaszabrándokhoz van köze, de keservesen idézik a civilizált ember azon tehetetlen vágyát is, hogy valamiképp kitörjön az egyre szűkülő lakásvalóságból.

Ladányi Jancsó Jakob az *Amikor a Hold a Kos jegyében jár* című filmjében is kiemelt szerephez jut a világegyetem és az én megisme-

K. Kovács Ákos:
Branka

rése – csak hogy a spirituális fejlődést ezúttal épp a koronavírus-világjárvány befolyásolja. Ahogy Vermes Dorka *Quarantine Set*-jében is a COVID-pandémia első hulláma igazgatja a szálakat: a függő, elvonón kezelt Bala a kórházi ágyfelszabadítás programmal nyeri vissza „szabadságát”.

A szorosabban véve koronavírus-témájú alkotások között Oláh Kata, Csukás Sándor, Gryllus Dorka, Simon Kornél és Baráthy György 30 perces filmje, a *Zuniverzum* szól a legérthetőbben és legáltalánosabban (ha nem is feltétlenül általános érvénnyel, de ez az előző két film „réteg-főtémáját” illetően is igaz) a járvány okozta emberi kapcsolatok átrendeződéséről. Nincs nagy történet, épp csak egy házasságtörő pár drámáját nézhetjük végig: Alíz (Gryllus Dorka) és férje munkatársa, legjobb barátja Máté (Simon Kornél) titkos berlini hosszú hétvégéje füstbe száll a koronavírus-járvány első hullámával, a nő elbizonytalanodik, talán a világegyetem üzen így nekik, s lám, a férfi későbbi vallomása már a titkos univerzumot fenyegeti, a járvány előrehaladtával a nő egyre távolabb sodródik, fizikai és lelki értelemben egyaránt. A szerelem megvallása egyébként is fenyegetné a titkos, kétszemélyes univerzumot, ahol nincsenek kötöttségek, nincs szégyénérzet, csak két meztelen ember – de a járvánnyal járó szociális távolságtartás felgyorsítja a viszony erózióját. A *Zuniverzum* ellenpontja a *Jövetel* (rendezte: Szabó Mátyás), amelynek

Szabó Mátyás:
Jövetel

esztergályos hőse, Grosák eleve magányos, elszigetelt életet él, míg nem egy lehetséges UFO-jelenség ki nem billenti megszokott, eseménytelen életéből, s talán megoldást hozhat társtalanságára is. A megmagyarázhatatlan furcsa égi jelenség persze nem azonos a koronavírus nagyon is kézzelfogható valóságával, mégis a *Zuniverzum* és a *Jövetel* jelenségvizsgálata hasonló: sokszor valami szokatlannak kell történnie ahhoz, hogy kilépjünk addigi életünkéből (vagy épp fordítva: visszatérjünk oda).

Nem mintha jóval hétköznapibb események ne zökkentenék ki az embert megszokott életéből vagy állítanák választás elé. Schwechtje Mihály hétperces filmnovellájában, a *Ballagási cipő*-ben például egy kamaszlány értelmezi át addigi gondtalanságát, amikor a cipővásárláshoz kért pénzért érkezik apja munkahelyére, s szemtanúja lesz az építkezésen dolgozó családfele kegyetlen és értelmetlen – de vélhetően mindennapos – megaláztatásának. De válaszüthoz érkezik az ideji Friss Hús egyik legjobb hagyományos narratívájú filmjének, a K. Kovács Ákos rendezte 21 perces *Branka* huszonéves hősnője is. Az 1993-ban, az akkor épp szétesőben lévő Jugoszláviában játszódó film címszereplője ápolónői munkát kap egy határ menti állami kórház szülészeten, ahol barátságot köt a még nála is fiatalabb, de kiszolgáltatottságában és magányosságában hozzá hasonló, magyar nemzetiségű Angélával,

aki a háború miatt egyedül várja születendő gyermekét. Nem sokkal azután, hogy Branka egy másik magányos anyja indokolatlan és sietős császármetszésénél segédkezik és rájön, hogy az osztályon eladják az olyan újszülötteket, akiknek az apja a fronton harcol, Angélát is műtetre jegyzik elő. A *Branka* kiváló arány- és tempóérzéssel, megrázó módon emlékezik meg arról a több ezer újszülöttről, akiket 1960 és 1992 között különböző jugoszláv kórházakból adtak el, s akik máig keresik valódi szüleiket.

Fontos és izgalmas témákban tehát nem volt hiány az ideji Friss Hús-on – amely nem csupán az egyetlen magyar rövidfilmes fesztivál, de idén az első igazi, szabadabban látogatható hazai mustra is, s amelynek karanténfilmjei azt is jelzik: a magyar kisfilmek gyorsan és pontosan reagálnak az életünket meghatározó, mindennapjainkat átíró és átértelmező eseményekre. Visszakanyarodva az animációs filmekhez, a karantén-szekció cselekménytelensége ellenére is izgalmas darabja Mostoha Marcell *Avant* című képzőművészeti dolgozata, amelyben a térbeli alakzatok megújuló energiák mentén folyamatosan kibillennek a nyugalmi állapotból, majd visszatérnek oda. A határátlépések és az egyensúlyi állapot vágyának kettőssége – a világ ismerős megújulása. Az *Avant* az ideji Friss Hús szpotfilmje is lehetne: történjen bármi, időről időre visszanyerjük részleges szabadságunkat. •